

A fizetési kedvezmény alapvető szabályai

A Magyar Köztársaság Alkotmányában deklarált jogok és kötelezettségek közé tartozik, hogy „országunk minden állampolgára köteles jövedelmi és vagyoni viszonyainak megfelelően a közterhekhez hozzájárulni”. Az adózás és adóztatás elsődleges szerepe, hogy érvényt szerezzen az alkotmányban foglaltaknak. Az adójogszabályok általános jellegű szabályozásából adódóan azonban lehetetlen a kivételes, egyedi esetek, körülmények figyelembevétele, így előállhat olyan helyzet, amikor – a jogalkotói szándék ellenére – az arányos adózás alapelve csorbát szenved.

Az adózás rendjéről szóló törvény (Art.) ezért meghatározott feltételek mellett kifejezett méltányossági jogkört biztosít az adóhatóság számára, mely egyedi esetekben enyhítési lehetőséget ad a törvény szigorával szemben. Alapelvként írja elő, hogy „az adóhatóság köteles méltányosan eljárni, és ha a törvényben meghatározott feltételek fennállnak, az adótartozást mérsékli, illetve fizetési könnyítést engedélyez.”

Az adóhatóság méltányossági jogkörében csak akkor járhat el, ha ezt a törvény lehetővé teszi, de egyben köteles is a méltányosság jogával élni, amennyiben az adózó bizonyítja, hogy körülményei a méltányosság feltételeinek megfelelnek.

A törvény méltányossági lehetőséget biztosít azon adózók részére, akik (amelyek) az adójogszabályokban meghatározott, bevallott vagy az adóhatóság által jogerős határozatban előírt fizetési kötelezettségeiket valamilyen méltányolható gazdasági vagy személyes okból az esedékesség időpontjáig nem vagy csak részben tudják teljesíteni. Ezen eljárások alapja a végrehajtható okiraton (bevallás, fizetési kötelezettséget megállapító jogerős adóhatósági határozat) alapuló **fizetési kötelezettség halasztására, részletekben történő megfizetésére, mérséklésére illetve elengedésére**, összefoglaló néven: fizetési kedvezményre irányuló kérelem. A mérséklés iránti kérelmek elbírálása során fel sem merül a késedelmi pótlék felszámításakor és a bírság kiszabásakor értékelhető körülmények vizsgálata (az adóhiány keletkezési körülményei, a bírság kiszabására okot adó cselekmény, mulasztás súlya, gyakorisága), mivel ezek mérlegelése a jogkövetkezményt megállapító alapeljárásban már megtörtént. A fizetési kedvezmények elbírálása során tehát csak az bír jelentőséggel, hogy a konkrét esetben a méltányosság gyakorlásának törvényi feltételei fennállnak-e avagy sem.

A fizetési kedvezményi méltányossági jogkört elsőkön alapvetően a Nemzeti Adó- és Vámhivatal első fokú adóztatási szervei (adóigazgatóságok) fizetési kedvezmények (fő)osztályai, másodfokon a NAV középfokú adóztatási szervei (adó főigazgatóságok) hatósági főosztályai gyakorolják. Kivételt képeznek ez alól a 273/2010. (XII.09.) sz. Kormányrendelet 18-23. §-aiban foglalt különös hatásköri szabályok alapján a Kiemelt Adózók Adóigazgatósága és a Kiemelt Ügyek Adóigazgatósága hatáskörébe rendelt adózók.

Az állami adóhatóság fizetési kedvezményre irányuló eljárása az állami adóhatóság által nyilvántartott adók és járulékok vonatkozásában benyújtott

- fizetési halasztás és részletfizetés iránti kérelmek, illetve
- mérséklési (elengedési) kérelmek elbírálására terjed ki.

Fizetési kedvezmény engedélyezése kizárólag kérelemre történhet.

A kérelmet az elbírálására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező (a Kiemelt Adózók Adóigazgatósága és a Kiemelt Ügyek Adóigazgatósága hatáskörébe nem tartozó magánszemély esetében az állandó lakóhely, egyéni vállalkozó és gazdálkodó szervezet esetében a székhely szerinti) adóigazgatóságokon működő Fizetési Kedvezmények Osztályain kell előterjeszteni.

A kérelem előterjesztésére jogosult az adózó és az Art. 35. § (2) bekezdése szerint az adó megfizetésére kötelezett személy, a 14. § (4) bekezdése alapján a felszámoló, a végelszámoló a 8. § szerinti adózási ügyvivő, és a 9. § szerinti pénzügyi képviselő. Azon adózók, akik nem személyesen járnak el, illetve személyesen el sem járhatnak (például a kiskorúak), az Art. 7. § (1)-(3) bekezdései szerinti képviselő útján képviseltethetik magukat.

A papír alapú kérelmet – az eljárás gyorsítása érdekében – célszerű az elbíráláshoz szükséges adatok bemutatására szolgáló (kitöltött) nyomtatványon (illetve azzal együtt) benyújtani az adóhatósághoz. A nyomtatványok megtalálhatóak a NAV internetes honlapján (www.nav.gov.hu) az APEH linkre kattintva, illetve a még ideiglenesen működő korábbi APEH internetes honlapon (www.apoh.hu) a „Letöltések” / „Adatlapok,

igazolások, meghatalmazás-minták" / „Adatlapok fizetési könnyítésre és/vagy mérséklésre irányuló kérelmek elbírálásához" menüpontban.

Lehetőség van a fizetési kedvezményre irányuló kérelem elektronikus úton történő előterjesztésére is. (Az elektronikus ügyintézés feltétele, hogy az adózó, illetőleg az adózó képviselője Az elektronikus közszolgáltatásról szóló 2009. évi LX. törvényben meghatározott az ügyfélkapu nyitására szükséges regisztrációs eljárás során képzett felhasználói névvel és az általa meghatározott jelszóval rendelkezzen. Az elektronikus kérelem benyújtásának részleteiről a www.nav.gov.hu illetve a még ideiglenesen működő www.apeh.hu „Letöltések” / „Nyomatványkitöltő programok” menüben található részletes tájékoztatás). Az elektronikus úton benyújtható kérelmeket (10FAG01, 10FAM01) kitöltve és kinyomtatva lehetséges hagyományos postai úton, illetve személyen is leadni az NAV adóigazgatóságok ügyfélszolgálatain.

A fizetési kedvezményre vonatkozó elsőfokú adóigazgatási **eljárás illetéke** az illetékekről szóló 1990.évi XCIII. törvény rendelkezései alapján **2200 forint**, amelyet **banki átutalással, illetve készpénz-átutalási megbízással (csekk) valamint az erre kijelölt ügyfélszolgálatokon bankkártyával**, a NAV Adóhatósági eljárási illetékhez kapcsolódó befizetések beszédési számlájára kell teljesíteni.

A fizetési kötelezettség mérséklésére vagy elengedésére **csak ténylegesen fennálló tartozás** vonatkozásában kerülhet sor. Ez azt jelenti, hogy a már – átvezetéssel, visszatartással vagy befizetéssel – rendezett fizetési kötelezettséget nem lehet mérsékelni (elengedni).

Adót (tőketartozást) csak magánszemély esetében lehet mérsékelni a magánnyugdíjpénztári tagdíj-tartozás, valamint a tagdíj-tartozás után felszámított késedelmi pótlék és önellenőrzési pótlék kivételével, melyek mérséklésére még magánszemély adózó esetében sincs jogszabályi lehetőség. Jogi személyek és egyéb **szervezetek esetében a jogszabály kizárólag a szankciók (bírság, pótlék) mérséklésére** nyújt lehetőséget.

Magánszemély adózónál a kérelem elbírálásakor az adóhatóságnak azt kell mérlegelni, hogy a tartozás megfizetése súlyosan veszélyezteti-e az adózó és a vele együtt élő közeli hozzátartozók **megélhetését**. **Vállalkozási tevékenységet folytató** magánszemély kérelmét az abban hivatkozott indokokra figyelemmel bírálja el az adóhatóság. Ilyen indok lehet **a megélhetés súlyos veszélyeztetettsége**, illetve **a gazdálkodási tevékenység ellehetetlenülése**. Utóbbi esetben a magánszemély adózónál is kizárólag a pótlék- és bírságtartozás mérséklésére, illetve elengedésére van lehetőség a kivételes méltányosság keretében. A megélhetés súlyos veszélyeztetettségét az adózó és a vele közös háztartásban élő közeli hozzátartozók vagyoni, jövedelmi és szociális helyzetének együttes figyelembe vételével vizsgálja az adóhatóság. A mérlegeléskor többek között figyelembe veszi a mindennapi megélhetés (élelmezés) költségeit, a rezi költségeket, a lakást terhelő hitel havi törlesztő részletét, a közös háztartáson kívül élő hozzátartozó igazolt támogatását, a tartósan beteg, fogyatékos családtag ellátásával kapcsolatos többletköltségeket. **Jogi személy és egyéb szervezet** esetében a pótlék és bírságtartozás kivételes méltánylást érdemlő körülmény fennállása esetén, így különösen akkor mérsékelhető (vagy engedhető el), **ha e tartozások megfizetése az adózó gazdálkodási tevékenységét ellehetetlenítené**. A gazdálkodás ellehetetlenülése komplex vizsgálatot igényel, mivel ennek törvény szerinti következménye a tevékenység megszüntetése (gazdálkodó szervezeteknél a felszámolás). A mérséklés intézménye nem a felszámolási eljárás elodázására szolgál, csak ott indokolt tehát alkalmazni, ahol a tartozás mérséklésével a racionális gazdálkodás még helyreállítható vagy elősegíthető. Következésképpen, ha a gazdálkodási tevékenység már ellehetetlenült, nincs helye a méltányosság gyakorlásának. Jogi személy és egyéb szervezet, vagy gazdálkodó tevékenységet folytató magánszemély pótlék- és bírságtartozása **mérséklését (elengedését) az adóhatóság az adó-tartozás egy részének vagy egészének megfizetéséhez kötheti**.

A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény (továbbiakban Szja tv.) 63. § (7) bekezdése alapján az állami adóhatóság az adó fizetésére kötelezett **magánszemély** kérelmére **jövedelmi, vagyoni és szociális körülményeire, valamint az ingatlan vagyoni értékű jog átruházásából származó jövedelem felhasználási körülményeire figyelemmel** (különös tekintettel, ha a felhasználás saját maga, közeli hozzátartozója, a vele egy háztartásban élő élettársa, volt házastársa lakhatását biztosító célra történik), **az ingatlan vagyoni értékű jog átruházásából származó jövedelemre számított adót mérsékelheti, vagy elengedheti**.

A jogszabály értelmében az említett feltételeknek - azaz az adózó méltányolandó vagyoni, jövedelmi és szociális helyzetének illetve a méltánylást érdemlő felhasználási módnak - együttesen kell fennállniuk, bármelyik hiánya a kérelem elutasítását vonja maga után.

Lakáscélú felhasználásnak minősül:

- a) a belföldön fekvő lakás, lakótelek tulajdonjogának, a lakáshoz kapcsolódó földhasználati jognak adásvétel vagy más visszerthes szerződés keretében történő megszerzése,
- b) belföldön fekvő lakás építése, építtetése,
- c) belföldön fekvő lakás alapterületének növelése, ha legalább egy lakószobával történő bővítést eredményez,
- d) a belföldön fekvő lakás hasznélvezetének, használatának vagy bérleti jogának legalább a szerződés megkötésének évére és az azt követő öt évre szóló megszerzése,
- e) az idősek otthonában vagy a fogyatékos személyek lakóotthonában biztosított férőhely megszerzése (feltéve, hogy az Szja tv. 63. § (2)-(3) bekezdése nem alkalmazható), ha ezzel az adózó saját maga, vagy közeli hozzátartozója, vele közös háztartásban élő élettársa, volt házastársa (a továbbiakban: hozzátartozó) lakhatását biztosítja.

Lakótelek megszerzése önmagában nem minősül lakáscélú felhasználásnak, csak akkor, ha azon a magánszemély, közeli hozzátartozója vagy volt házastársa ténylegesen lakóházat épít.

Az Szja tv. korábbi szabályozásától eltérően abban az esetben is engedélyezhető mérséklés (elengedés), ha a vásárolt illetve épített ingatlan hétvégi házként, üdülőként, nyaralóként van ugyan nyilvántartva, de az az adózó illetve hozzátartozója lakhatását kizárólagosan szolgálja, vagyis az adózó és közeli hozzátartozója állandó bejelentett lakcíme.

Az ingatlan vagyoni értékű jog átruházásából származó jövedelem lakáscélú felhasználását igazoló okiratok:

- a) adásvételi szerződés, csereszerződés
- b) idősek otthonába való befizetést igazoló számla, szerződés
- c) építés, építtetés, bővítés esetén vállalkozási szerződés és/vagy kifizetést igazoló számlák, és az építésügyi hatósághoz érkeztetett használatbavételi engedély iránti kérelem.

Magánszemélyek jövedelemadójának előlegére és a levont jövedelemadóra, valamint a kifizető által a magánszemélytől levont járulékokra, továbbá a magánnyugdíjpénztári tagdíjra, valamint a tagdíjtartozás után felszámított késedelmi pótléokra és önellenőrzési pótléokra fizetési könnyítés az Art. 133. (3) bekezdésében és a Tbj. 56. § (2) bekezdésében foglalt tiltó rendelkezések alapján nem engedélyezhető.

Egyéb adók tekintetében fizetési könnyítés **a következő feltételek együttes megléte esetén engedélyezhető:**

1. az adósnak fizetési nehézsége áll fenn, amely miatt a tartozások azonnali vagy egyösszegű megfizetésére nem képes,
2. a fizetési nehézség kialakulása a kérelmezőnek nem róható fel, vagy annak elkerülése érdekében úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben tőle elvárható,
3. a fizetési nehézség átmeneti jellegű, tehát az adó tartozás későbbi időpontban való megfizetése valószínűsíthető.

Magánszemélyek részére a fizetési nehézség kialakulásának **felróhatósága figyelmen kívül hagyásával is engedélyezhető** a fizetési könnyítés, ha a kérelmező igazolja vagy valószínűsíti, hogy az adó azonnali vagy egyösszegű megfizetése családi, jövedelmi, vagyoni és szociális körülményeire is tekintettel aránytalanul súlyos megterhelést jelent.

A fizetési könnyítés engedélyezése tehát nem jogosultság, az nem jár automatikusan, arra csak a törvényben meghatározott feltételek fennállásakor van lehetősége az adóhatóságnak. Így értelemszerűen nem engedélyezhető fizetési könnyítés, ha az adózó jövedelmi és vagyoni viszonyaira tekintettel egy összegben is képes volna a tartozások megfizetésére, illetve abban az esetben sem, ha az adózó nem rendelkezik olyan jövedelemmel, illetőleg vagyonnal, amelyből a tartozások későbbi időpontban (vagy részletekben) történő megfizetése valószínűsíthető volna. A fizetési könnyítés megadásához **az adóhatóság határozatában különböző feltételeket szabhat.** A feltétel nem teljesítése esetén a kedvezmény megszűnik és a tartozás járulékaival együtt egy összegben esedékessé válik.

Ilyen feltétel lehet különösen

- a fizetési könnyítés időtartama alatt esedékessé váló egyéb (folyó) adófizetési kötelezettség teljesítése,
- ha a fizetési könnyítés teljesítését biztosító mellékkötelezettségek, biztosítékok (kezesség, zálogjog, jelzálogjog) eredeti funkciójuk betöltésére alkalmatlanná válnak, és a kérelmező az adóhatóság felhívása ellenére határidőben pótlásukról nem gondoskodik,
- az adó tartozás egy részének meghatározott időpontig történő megfizetése, megfelelő biztosíték (kezesség, zálog, jelzálog) adása.

Mérséklési és fizetési könnyítési kérelem ugyanazon beadványban történő együttes előterjesztése esetén a mérsékelni kért tartozásra (e kérelem elutasítása esetére) célszerű fizetési könnyítést is kérni, mivel ennek hiányában – tekintettel arra, hogy az adóhatóság a kérelemtől nem térhet el – a mérsékelt összegre az adóhatóság akkor sem engedélyezhetne ugyanazon határozatában fizetési könnyítést, ha a többi tartozás megfizetésére ilyen kedvezményt biztosított.